
DIN ACTIVITATEA

MUZEULUI DE ISTORIE DIN ROMAN

(SEPT. 2007 – DEC. 2010)

---

de **Adrian Ciobanu**

La 1 septembrie 2007 s-au împlinit 50 de ani de când la Roman a fost înființat oficial un muzeu de istorie. Un muzeu al cărui început a fost timid, inițial patrimoniul său fiind compus doar din cele 8 piese din depozitul de bronzuri de la Doljești, dar care mai apoi, în decursul timpului, a căpătat consistență, ajungând să numere în momentul de față peste 150.000 de piese în colecțiile sale, reprezentând toate epocile istorice.

Este adevărat că preocupări pentru acest domeniu existaseră și anterior, în prima jumătate a secolului XX. Astfel, în perioada interbelică, când la Liceul *Roman-Vodă* era profesor de istorie mai puțin cunoscutul arheolog Constantin Dascălu (cel care a participat alături de Ion Andrieșescu, ca reprezentant al statului român, la săpăturile efectuate între anii 1909-1910 în stațiunea de la Cucuteni de către renumiții arheologi germani Hubert Schmidt și Gerhardt Bersu), este pomenită existența, în incinta acestei instituții școlare, printre altele, a unei colecții a muzeului de istorie și geografie¹ în anul 1927, apoi a 107 piese de istorie² și a unui Muzeu de Istorie, amplasat în aripa dreaptă a clădirii³, pentru anul 1933. În același an, de la o altă instituție de învățământ, Școala Normală *Alexandru Vlahuță*, este transferat un muzeu etnografic la Liceul *Roman-Vodă*⁴.

Ideea înființării unui muzeu de istorie la Roman s-a păstrat ulterior, însă nu s-a materializat. Obiecte arheologice au mai fost colectate însă ele s-au risipit. Această stare de fapt a durat până în anul 1957, când două evenimente,

---

¹ Gr. N. Stețcu, Gh. A.M. Ciobanu, *Pagini din istoria Liceului „Roman-Vodă”. 1872-1972*, Roman, 1972, p.108.

² *Ibidem*, p. 111.

³ *Ibidem*, p. 114.

⁴ *Ibidem*, p. 116.

Muzeul de Istorie Roman – exterior și interior

aparent fără legătură, au contribuit la înființarea oficială a unei astfel de instituții: descoperirea depozitului de bronzuri amintit anterior și prezența la Roman a prof. Iulian Antonescu, directorul Muzeului Regional Bacău, acad. Mircea Petrescu-Dîmbovița, alături de Ionel Teștiban, profesor la Liceul Roman-Vodă, unul dintre cei mai înfocați susținători a ideii de muzeu⁵. De altfel ultimii doi au și publicat ulterior cele 8 piese din bronz⁶.

Decizia Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional Bacău din 9 septembrie 1957, de înființare a unui muzeu de istorie la Roman trebuia pusă în practică iar începuturile au fost dificile, pendulând între numeroase și diferite probleme ridicate de o astfel de inițiativă: găsirea unui spațiu, dotarea cu mobilier specific, procurarea de resurse financiare necesare activității de cercetare, colectarea pe diferite căi a materialului necesar organizării unei expoziții de bază și a unui patrimoniu reprezentativ, etc. Astăzi, după jumătate de secol găsim instituția bine ancorată în peisajul muzeistic național, cu un patrimoniu bogat și diversificat, funcționând în două clădiri – monumente de arhitectură, una găzduind expoziția de bază, cealaltă depozitele și spațiile destinate activității specifice de cercetare, constituind un blazon ce a depășit hotarele țării, toate datorită muncii și seriozității celor care au fost și sunt slujitorii ideii de prezent și viitor prin trecut.

Apropierea sărbătoririi semicentenarului a fost un prilej pentru intensificarea activității științifice dar și pentru efectuarea unor lucrări administrative, de reparații și investiții, strâns legate de reorganizare expoziției de bază, dat fiind faptul că aceasta rămăsese, în linii mari, neschimbată din 1995, timp în care patrimoniul s-a îmbogățit cu noi piese deosebite. Corpul A al muzeului, cel care găzduiește expoziția permanentă, funcționează într-o clădire monument de arhitectură (numit și Palatul Nevruzzi), cu o vechime apreciabilă de aproape o sută cincizeci de ani, care nu a suferit lucrări de reparații generale de zece ani (din 1995 când s-a deschis pentru prima dată ca muzeu)⁷.

Prin urmare, între anii 2005-2007 au avut loc lucrări generale de reparație și întreținere curentă în interior, dar și investiții; s-a avut în primul rând în vedere tencuirea și zugrăvirea pereților și schimbarea în totalitate a instalației electrice, subdimensionată, care nu făcea față necesităților instituției, securizarea interiorului de infiltrațiile umezelii și dotarea cu două centrale termice de încălzire proprie, calorifere și circuit pentru agentul termic moderne, toate acestea pentru a se putea asigura un microclimat specific conservării patrimoniului expus și funcționării unității ca atare. În această privință s-a intervenit pentru ținerea sub control a celor doi factori principali care pot acționa asupra unei piese de

⁵ V. Ursachi, *Muzeul de Istorie din Roman. 50 de ani*, Roman, 2007, p. 13.

⁶ *Ibidem*, p. 14.

⁷ *Ibidem*, p. 154-157; A. Ciobanu, *Muzeul de Istorie Roman. 50 de ani de activitate*, în *MemAntiq*, XXIV, 2007, p. 580.

Tezaurul și expoziția *Situl arheologic de la Brad*

patrimoniu, fie ea arheologică, de numismatică, document sau de altă natură: temperatură și umiditate. Pe întreaga suprafață a fost înlocuită mocheta iar sala destinată activităților cu public (simpozioane, conferințe, sesiuni științifice, etc.) a fost amenajată pentru a se putea face proiecții.

De asemenea, la finalizarea lucrărilor, s-a reorganizat și expoziția de bază. Din anumite motive (materialul de care dispunem în patrimoniu, dorința de a expune, mai ales, piese deosebite, nu în ultimul rând structura internă, pe săli, a clădirii), nu a permis realizarea unui echilibru perfect. A contribuit la aceasta și inegalitatea dintre epocile istorice, unele mai lungi, altele mai scurte, în anumite perioade mai darnice în dovezi arheologice, în altele mai zgârcite, însă în ansamblu, considerăm expoziția ca fiind bine structurată.

Din cele 15 săli de expoziție, 8 se află la parter, găzduind preistoria, istoria veche și perioada de formare a poporului român, iar 7 la etaj, acoperind perioada rămasă până în prezent. Într-o scurtă prezentare, sala I începe cu prima epocă, paleoliticul, exemplificat prin diverse unelte din silex sau resturi osteologice, de mamut, ren sau bour, continuând cu neo-eneoliticul, care se prelungește până în sala II. Pentru această perioadă materialul este diversificat și bine documentat, constând în diferite vase din ceramică, cu decor incizat sau pictat, plastică antropomorfă și zoomorfă, obiecte de cult, unelte și arme din os, corn, piatră și silex. Tot în această sală este și epoca bronzului, permițând vizitatorului o facilă paralelizare în ceea ce privește ceramica, care prezintă unele elemente total diferite de cea a neo-eneoliticului. Pe lângă uneltele și armele din bronz, un loc aparte îl ocupă aici depozitele de la Doljești (deja amintit) și Ruginoasa.

Începând cu sala III, de dimensiuni mai mici, se face trecerea la prima epocă a fierului, Hallstatt, exemplificată mai ales prin ceramică, pregătind terenul, prin contrast, pentru abundența și diversitatea de obiecte ce se găsesc în sălile IV, V, VI și VII, de factură geto-dacică, provenind, în marea lor majoritate, de la Brad: diferite tipuri de vase ceramice autohtone, lucrate la mână sau la roată, decorate sau fără decor, unelte, arme, obiecte de vestimentație și de podoabă, etc. dar și de import, de proveniență greco-romană (amfore, platouri, cupe), acoperind în timp, perioada cuprinsă între secolele IV î.Hr.-III d.Hr.

Totuși, și aici apare o împărțire pe săli, delimitarea fiind făcută pe baza caracteristicilor specifice diferitelor perioade: în sala IV sec. IV-II î.Hr., în sala V sec. II-I î.Hr., în sala VI perioada dacică clasică, respectiv sec. I î.Hr.-I d.Hr., care continuă cu sala VII, aici găsiindu-se și materiale de cultură specifice sec. II-III d.Hr. Tot aici, un loc aparte este ocupat de cinci tezaure monetare din argint, datând din sec. I î. Ch-II d.Hr., descoperite în județul Neamț, la Stănița, Bozieni, Făurei, Simionești și Tămășeni.

În fine, ultima sală, VII, de la parter, acoperă perioada cuprinsă între secolele IV-IX d.Hr., conținând materiale ce aparțin culturii Sântana de Mureș

Revoluția Română – expoziție foto-documentară (2007)

Zilele Mitropolit Visarion Puiu (2009)

și perioadei următoare – vase ceramice, obiecte de port și de podoabă, din diverse materiale, un tezaur monetar din argint, descoperit la Traian (Neamț) sau monede bizantine.

Prima sală de la etaj (IX) este rezervată sitului arheologic de la Brad, care prezintă stațiunea într-o nouă modalitate de expunere, prin folosirea în fundalul vitrinei a unui profil de șanț, în mărime naturală, peste care se suprapun, cu ajutorul panourilor, respectând cronologia în timp și stratigrafia pe verticală, obiectele descoperite. Un loc deosebit în acest nou concept este rezervat celor aproximativ 480 de piese ce compun tezaurul eneolitic descoperit aici. Astfel, cronologia urmărită pe tot parcursul circuitului în muzeu, se regăsește exemplificată aici pe verticală⁸.

Începând cu sala X, se reia firul istoriei; de fapt, în sălile X, XI și XII istoria românilor este văzută și materializată în vitrine prin intermediul elementelor de istorie locală. Perioada vizată, cuprinsă între secolele XIV-XVIII, este documentată cu ajutorul mărturiilor referitoare la întemeierea orașului Roman, dublate de dovezile arheologice, descoperite cu prilejul cercetărilor făcute asupra celor două construcții medievale din apropiere: Cetatea Mușatină și Cetatea Nouă a Romanului (zidită în timpul domniei lui Ștefan cel Mare). Din acest punct al circuitului, încep să apară tot mai des și dovezi documentare originale sau facsimile și fotocopii ale acestora.

Ultimele trei săli, XIII, XIV și XV, sunt rezervate epocii moderne și primului sfert al secolului XX, iar prin obiectele expuse (carte veche, arme, unelte, elemente de măsură și diferite tipuri de documente), sunt evidențiate diverse evenimente sau etape importante ale perioadei: revoluțiile de la 1821 și 1848, Unirea din 1859, domnia lui A.I. Cuza, Războiul de Independență, Primul Război Mondial.

Marcarea împlinirii a 50 de ani de la înființare, s-a materializat prin desfășurarea *Sesiunii Naționale de Comunicări Științifice*, organizată anual de către Complexul Muzeal Județean Neamț (în cadrul căruia își desfășoară activitatea și Muzeul de Istorie din Roman), la sediul muzeului romașcan, având ca titlu *Sesiunea Aniversară de Comunicări Științifice. Muzeul de Istorie Roman-50 de ani de activitate*, în perioada 28-29 septembrie 2007.

Cele trei instituții care s-au ocupat cu organizarea sesiunii, respectiv Consiliul Județean Neamț, Complexul Muzeal Județean Neamț, Primăria Municipiului Roman, și cei doi co-organizatori (Societatea Culturală „Roman Mușat”, Roman respectiv Fundația Cultural-Științifică „Constantin Matasă”, Piatra-Neamț) au contribuit din plin la reușita acestei activități, cu atât mai mult cu cât au fost invitați și și-au anunțat participarea peste 100 de personalități,

---

⁸ V. Ursachi, *op.cit.*, p. 157.

Conferința Națională de Antropologie Urbană (2009)

Valori de artă creștină (2010)

cei mai mulți din domeniul arheologiei, dar și din alte domenii (istorie, restaurare, artă, științele naturii etc.), marea majoritate din țară, dar și din Republica Moldova⁹.

În ceea ce privește prezentul, el nu poate fi privit decât ca fiind indisolubil legat și de viitor. Perioada de tranziție de după 1989, care se prelungește, a marcat și evoluția activității muzeale, astfel că în ultimii ani fondurile disponibile pentru cercetările arheologice (săpături sistematice) au scăzut simțitor, fiind practic insuficiente. Singurele posibilități de a face săpături sunt date de necesitatea și obligativitate prin lege de a face descărcare de sarcină arheologică, săpătură preventivă sau supraveghere arheologică în cazul construcțiilor, la care se adaugă periegezele. Acest fapt determină descoperirea de noi materiale care să îmbogățească patrimoniul.

Cu toate acestea, patrimoniul disponibil (cel mai numeros dintre toate muzeele din județ ca număr de piese înregistrate și inventariate, de diferite tipuri, acoperind toate epocile istorice), ne permite adaptarea la noile condiții cerute: în prezent se pune tot mai mult accent pe valorificarea patrimoniului existent dar și pe clasarea acestuia conform normelor europene, de aici decurgând acreditarea și clasificarea muzeului. Astfel, munca de teren, preponderentă în prima jumătate de secol de existență a muzeului, este tot mai mult înlocuită cu activitatea de clasare, care presupune întocmirea pentru fiecare piesă existentă în patrimoniu, a unui dosar, finalitatea fiind încadrarea pe două categorii: tezaur și fond. În același timp valorificarea patrimoniului poate fi exemplificată prin participarea în ultimii ani, a Tezaurului eneolitic de la Brad (deja pomenit anterior) la două expoziții internaționale: în Elveția (2008) și Statele Unite ale Americii – New York (2009), alături de alte câteva sute de obiecte de la cca. 40 de muzee din țară.

La nivel local, valorificarea și popularizarea se face mai ales prin intermediul parteneriatelor și protocoalelor de colaborare încheiate în special cu unitățile școlare din Roman și împrejurimi, dar chiar și din alte orașe și județe (proiectele: *Creație și Inovație în Cultură, Educație și Învățământ* - demarat în anul 2009, aflat în momentul de față la cea de-a doua ediție; *Ora de arheologie. Curs de cunoaștere a lumii geto-dacice* - în perioada octombrie-decembrie 2009 și *Cunoașterea istoriei locale prin intermediul vestigiilor arheologice dacice* - în intervalul lunilor martie-mai 2010). Prin cele trei proiecte se încearcă transmiterea cunoștințelor specifice de istorie, tuturor categoriilor de copii, adaptate după vârstă, ecurile fiind mai mult decât încurajatoare, folosind ca barometru disponibilitatea cadrelor didactice dar și solicitările venite din partea unităților școlare pentru continuarea sau chiar diversificarea proiectelor. Însă, cel mai potrivit argument pentru declararea reușitei acestui tip de activitate este

---

⁹ A. Ciobanu, *op. cit.*, p. 583.

creșterea substanțială în ultimii doi ani a numărului de vizitatori care trec pragul muzeului, fie că este vorba de expoziția de bază, ori de cele temporare.

În același timp, continuă activitățile și pentru celelalte categorii de public, prilejuate de diferite ocazii, care țin de istoria națională sau cea locală, dar nu numai. În această categorie se încadrează manifestările anuale (expoziția temporară și mai ales simpozionul) organizate la data de 30 martie, cu ocazia aniversării primei atestări documentare a orașului Roman, având titlul *Din istoria orașului Roman*; simpozionul organizat în ultimii doi ani la finele lunii februarie, dedicat *Zilelor Mitropolit Visarion Puiu* sau *Conferința Națională de Antropologie Urbană*, aflată în acest an la a II-a ediție.

În primul caz este vorba de o activitate ce ține mai ales de istoria locală (în sensul cel mai larg al cuvântului), întrucât sunt prezentate materiale cu un conținut variat și diversificat, cu referire la istorie, medicină, literatură, muzică, geografie, biologie, etnografie, artă, religie, etc., toate având ca punct comun legătura cu urbea mușatină, atestată documentar pentru prima dată la 30 martie 1392.

În ceea ce privește simpozionul organizat cu ocazia sărbătoririi *Zilelor Mitropolit Visarion Puiu*, acesta are un caracter aproape exclusiv religios, interesul stârnit nefiind cu nimic mai prejos datorită aceleiași legături cu istoria locală, fără a exclude însă, în ambele cazuri, împletirea cu elementele naționale.

Conferința Națională de Antropologie Urbană se desfășoară în jurul unui concept relativ nou, acela de antropologie urbană, care tinde spre încetățenirea ei ca disciplină sau cel puțin ca o ramură a unei discipline; de remarcat este deschiderea acestui concept către interdisciplinaritate și imposibilitatea existenței lui fără interdisciplinaritate; cert este faptul că fiind ceva nou, întâmpină rezistența pe segmentul ei de manifestare din partea a ceea ce există deja, iar desfășurarea primelor două ediții la Roman, găzduite de Muzeul de Istorie Roman, reflectă deschiderea și interesul comunității locale.

Alături de aceste activități, anual se desfășoară simpozioane pentru a marca evenimente pe plan național sau mondial: *Zilele Mitropolit Visarion Puiu*, 26 februarie 2009; *Revoluția Română* - expoziție foto-documentară, 22 decembrie 2007; *Din istoria orașului Roman* - simpozion, 30 martie 2010; *Conferința Națională de Antropologie Urbană*, ediția I - septembrie 2009; *Valori de artă creștină* - expoziție temporară, martie-mai 2010; 24 ianuarie - *Unirea de la 1859*, 9 mai - *Ziua Independenței*, *Ziua Victoriei*, *Ziua Europei*, 18 mai - *Ziua internațională a muzeelor*, 1 decembrie - *Unirea de la 1918*.

În perioada septembrie 2007 - decembrie 2010 la Muzeul de Istorie din Roman s-au organizat, pe lângă expoziția de bază în 2007, un număr de 8 expoziții temporare, pentru a veni în întâmpinarea publicului vizitator cu noutăți legate de acest domeniu, expoziții cu un caracter și o tematică diversificată. În septembrie 2007 s-a organizat expoziția *Restaurarea și*

conservarea pieselor arheologice, care a avut drept scop să pună în evidență activitatea laboratorului de restaurare din cadrul instituției. Cu această ocazie s-a realizat și un catalog de expoziție. În decembrie același an, la 18 ani de la evenimentele din 1989 s-a organizat expoziția *Revoluția română. Fotografie documentară*, în colaborare cu Primăria Municipiului Roman și Asociația de Revoluționari 22 Decembrie 1989 filiala Roman.

30 martie 2008, 2009 și 2010 a prilejuit organizarea a trei expoziții temporare în cadrul cărora au fost valorificate obiectele de patrimoniu descoperite în perioada premergătoare în zona Romanului și intrate în gestiunea instituției. Având în vedere faptul că marea majoritate a pieselor muzeale deținute sunt din perioada dacică, în octombrie și noiembrie 2008 au fost organizate două expoziții tematice: *Autohtoni și alogeni la est de Carpați în secolele IV - XIV și Cătuia în spațiul dacic*.

Meșteșugul popular, în speță sculptura în lemn a fost valorificată în aprilie 2009, în cadrul expoziției *O lume în miniatură: de la sat la oraș*, în timp ce prima ediție a Conferinței Naționale de Antropologie Urbană, desfășurată la Roman a fost dublată expozițional de activitatea *Orașul nostru*, (septembrie-octombrie 2009).

Sfârșitul anului 2009 și începutul lui 2010 au stat sub semnul religiei prin cele două expoziții: *De la simbolistica păgână la icoana creștină* (noiembrie-decembrie 2009) și *Valori de artă creștină* (martie 2010), prin intermediul cărora s-a realizat un arc peste timp, la începuturile creștinismului în aceste locuri, și evoluția ulterioară, faptul că ecumenismul este o realitate în modul de conviețuire a diferite culte.

O realizare deosebită a anului 2010 este deschiderea unei săli de expoziție dedicată medicinei romașcane, reprezentate de dr. Epifanie Cozărescu. În urma dizolvării Muzeului Societății de Medicină și Farmacie din Roman, obiectele și fondul de carte, deosebit de valoroase de altfel, pe care le deținea în patrimoniu, au fost donate Muzeului de Istorie, acestea stând la baza sălii, denumite sugestiv, *In memoriam dr. Epifanie Cozărescu*, inaugurată tot în luna martie a acestui an.

Din cele prezentate credem că este evident că activitatea Muzeului de Istorie Roman nu a cunoscut în ultimul timp o diminuare, ci dimpotrivă. Absența săpăturilor arheologice atrage după sine un anumit declin al activității de restaurare și îmbogățire a patrimoniului cele trei fiind legate între ele, dar acest fenomen este contracarat, într-o oarecare măsură, de atragerea de donații, restaurarea materialului deja existent din săpăturile efectuate în anii anteriori sau a pieselor deja finite dar asupra cărora trecerea timpului și-a pus amprenta. Mai mult, personalul specializat în aceste domenii și-a diversificat activitatea, acest fapt fiind reflectat prin creșterea semnificativă a vizitatorilor în ultimii doi ani. Este un motiv să credem că generațiile ce vor veni, vor beneficia de alte

condiții, inclusiv economice, care să permită și acestui segment al culturii, reprezentat de muzee, să-și desfășoare activitatea, să se dezvolte și să evolueze în condiții de normalitate, potrivit scopului pentru care au fost create.

**THE ACTIVITY OF THE HISTORY MUSEUM FROM ROMAN
(SEPTEMBER 2007-DECEMBER 2010)**

Abstract

In 2007 the History Museum of Roman celebrated 50 years of existence, during which, especially through archaeological excavations, has gathered a very impressive heritage, among which the Dacian period is the most well represented, mainly coming from the archaeological site from Brad (Bacău county), where there have been deployed vast researches. The museum is set in two buildings, from which a very large one is the holder of the permanent exhibition, in which all the historical ages are represented, duet o the more than 50 settlements in which there were carried out investigations over the years. Based on a qualified personal this institution was allowed to develop numerous and various activities: archaeological excavations, restoration, preservation, research, advertisement through artifacts exhibitions and events meant for the large audiences.